

Programplan

Utviklingsprogrammet for ARKTISK LANDBRUK

- *mye lys og lite varme*

UTVIKLINGSPROGRAMMET FOR ARKTISK LANDBRUK

Innholdsfortegnelse

1.	BAKGRUNN	2
2.	UTFORDRINGER FOR DET ARKTISKE LANDBRUK	2
3.	VISJON OG MÅL.....	3
4.	STRATEGISK TILNÆRMING.....	3
5.	SATSINGSOMRÅDER.....	5
6.	ORGANISERING	9
7.	HANDLINGSPLAN.....	11
8.	RAPPORTERING OG EVALUERING	11

1. Bakgrunn

Nordnorsk Landbruksråd har siden det blei opprettet, arbeidet systematisk for bedre samordning av landbruket i landsdelen og for at man skal bruke betegnelsen arktisk landbruk om det nordnorske landbruk. Hensikten med dette har vært å synliggjøre det særegne ved landbruk på yttergrensa mot nord og å kunne markedsføre næringas unike kvaliteter og løfte næringas verdi i samfunnet.

Tenkeloft for Arktisk Landbruk og FoU-programmet for Arktisk Landbruk og Naturbruk kom i gang i 2005. Tenkeloftet har utviklet seg til ei faste samlinger for nordnorsk landbruk to ganger i året. Hensikten med FoU-programmet var å øke forskningsaktivitet og utviklingsarbeid som kan øke kunnskapen i og om det arktiske landbruk.

En viktig milepæl for det arktiske landbruk er nådd da begrepet blei brukt som betegnelse på det nordnorske landbruk i nordområdemeldinga (Meld. St. 7, 2011) og i landbruksmeldinga (Meld. St. 9, 2011). Landbruksmeldinga uttrykker vilje til satsing på det arktiske landbruk blant annet gjennom regionale virkemidler. En forutsetning for at ei satsing skal lykkes er at arktisk landbruk skal ha en egen verdi og innhold. Nordnorsk Landbruksråd startet en prosess på Tenkeloftet i desember 2011 for å få dette på plass. Ei arbeidsgruppe fikk i oppdrag å utforme et hovedprosjekt og en strategiplan. I arbeidsgruppas mandat er det fastslått at landbruket i hele Nord-Norge skal kunne betegnes som arktisk landbruk. Arbeidet er finansiert av fylkeskommunene og fylkesmennenes landbruksavdelinger i Nord-Norge samt Sametinget. I Jordbruksavtalen for 2012 blei det satt av til sammen 5 millioner til arktisk landbruk. Dette la grunnlaget for ei utvida satsing. For å gjøre satsinga best mulig bestemte Nordnorsk Landbruksråd seg for å etablere Utviklingsprogrammet for Arktisk Landbruk. Arbeidet med strategiplanen er videreført i oppbyggingen av utviklingsprogrammet.

2. Utfordringer for det arktiske landbruk

Nedgangen i antall bruk og konsekvensene det har for produksjon, infrastruktur og miljø er den største utfordringen for det arktiske landbruket. Siden årtusenskiftet er antall søkere om produksjonstilskudd redusert med 28% og antall melkeleverandører er halvert. Endringene er dramatiske, og understrekes av at totalproduksjonen i landsdelen for flere landbruksprodukter viser en fallende tendens. I tidligere perioder har alltid totalproduksjonen blitt opprettholdt ved at aktive bønder har utvidet og effektivisert. Reduksjon i totalproduksjonen av melk og kjøtt kan få konsekvenser for infrastrukturen (eks meieri, slakteri, rådgiving) som igjen kan gjøre det vanskeligere å få arktiske landbruksprodukter fram til markedet. Det er derfor meget viktig å opprettholde basisproduksjonen både for å

opprettholde en infrastruktur og å kunne utnytte mulighetene som næringa har på en framtidsretta måte.

Å bremse bruksnedlegginga og opprettholde produksjon er ei hovedutfordring. Samtidig har det arktiske landbruk ei stor utfordring i å kunne utnytte spesiell kvalitet bedre i markedet. Til slutt er det ei utfordring for det arktiske landbruk å være ei høykompetent næring som er robust nok til å møte framtida. Disse tre utfordringer kan deles opp i mange elementer.

3. Visjon og mål

3.1. Visjon

Best i verden på arktisk landbruk!

3.2. Hovedmål

Utviklingsprogrammet for arktisk landbruk skal forsterke og utvide produksjons- og inntektsmulighetene for landbruket i landsdelen.

3.3. Delmål

1. Programmet skal sikre og utvide primærproduksjonen av landbruksvarer i landsdelen gjennom strategiske tiltak og tilrettelagte offentlige virkemidler.
2. Programmet skal tydeliggjøre det arktiske landbruks kvalitet og særpreg og bidra i prosesser som får arktiske landbruksprodukter og tjenester fram til et marked som kan gi økt fortjeneste for primærprodusenten.
3. Arktisk landbruk skal bæres fram av ei næring med høg kompetanse og aktiv fou-innsats.
4. Begrepet Arktisk Landbruk skal gi nordnorsk landbruk og hele landsdelen en identitet som knyttes til kvalitet og positive verdier. Begrepet skal heve landbrukets status og omdømme.

4. Strategisk tilnærming

Ei forutsetning for at utviklingsprogrammet skal nå målene, er at næringa i Nord-Norge og regionale myndigheter har en felles forståelse av utfordringene og har evne og vilje til felles satsing. Den samme evne og vilje må være til stede hos nasjonale myndigheter, landbruksorganisasjonene og samvirke (vareomsetningen).

Den viktigste suksessfaktor er å gjøre gode strategiske grep som følges opp av økonomiske virkemidler fra det offentlige og følges opp av markedsaktørene der det er nødvendig. Et eksempel på et strategisk grep er å utnytte kvalitetsfordelene til arktisk landbruk bedre i markedet.

Å bygge opp en felles forståelse og en plattform for felles satsing vil måtte ta noe tid. Prosessen er startet i arbeidet med strategiplanen og må fortsette som en

viktig del av utviklingsprogrammet. Samtidig er det viktig å være handlingsorientert og komme i gang så snart som mulig med konkrete tiltak ut ifra disponible ressurser. For både å være prosessorientert og ivareta det langsiktige perspektiv og å være operativ og få i gang handling så snart som mulig, vil den strategiske tilnærminga være todelt. En er prosessorientert og skal gi langtidsvirkning for landbruket i landsdelen, og en er handlingsrettet som skal få i gang konkrete tiltak så snart som mulig. For at programmet skal gi ei langtidsvirkning, bør det ha ei varighet på minimum fem år.

4.1. Prosessorientert strategi

Nødvendigheten av prosessarbeidet ligger i at Arktisk landbruk er et nytt begrep og et satsingsområde i landbrukspolitikken (Meld. St. 9 ,2011-12, kap 2.3.3.3). Skal begrepet få innhold og en god substans må næringa og myndighetene i landsdelen være samordnet og godt organisert. Prosessen er allerede startet av Nordnorsk Landbruksråd på Tenkeloftet i februar 2012, og det er nødvendig at denne videreføres som en åpen og inkluderende prosess.

I målsettinga er det et ønske om økonomisk uttelling for næringa og å gi næringa bedre status og omdømme. Dette skal igjen ha positiv effekt på rekruttering og satsingsvilje. Det er også et ønske om at en sterkere identitet og stolthet i landbruksnæringa knyttet til det arktiske vil gi positiv effekt for hele landsdelen. Landbruket må være en viktig del av fortellingen om Nord-Norge og få en større rolle i reiselivssammenheng. En viktig del av utviklingsprogrammet vil også være å tydeliggjøre og synliggjøre landbrukets rolle som materielt grunnlag for samisk kultur og naturbruk.

Prosessen skal være utviklingsorientert og lede til konkrete tiltak som nedfelles i programmets handlingsplan.

4.2. Tiltaksstrategi

Programmet skal ha en årlig handlingsplan med konkrete tiltak. I 2012 er det gjennomført mulighetstudier på fire områder. Dette har resultert i forslag på flaggsaker. Dette er aktiviteter som det er viktig å komme i gang med for å oppnå programmets mål og som tas inn i utviklingsprogrammets handlingsplan. Samtidig skal nye tiltak arbeides fram. Dette vil være en del av samarbeidsprosessen i programmet. Prioritering av tiltak skjer hvert år når styringsgruppa behandler og vedtar handlingsplanen.

4.3. Satsingsområder

Arktisk landbruk er et omfattende begrep. For å gjøre et effektivt utviklingsarbeid og oppnå resultater er det nødvendig å velge satsingsområder. Styringsgruppen har valgt tre bærende elementer i programarbeidet som kan betegnes som satsingsområder eller søyler i utviklingsprogrammet. Dette er basisproduksjon, merkevare og markedsmuligheter og FoU/kompetanse. Det er naturlig at blir forskjeller i arbeidsmåte og tilnærming i arbeidet med de tre søylene. Det er også nødvendig med tydelige rammer i forhold til økonomi og andre formelle begrensninger. Dette beskrives nærmere i kapittel 5.

4.4. Medvirkning og entusiasme

Dersom utviklingsprogrammet skal bli en suksess, er det ei forutsetning at næringa og alle som er engasjert i og rundt landbruket i landsdelen kan ha innflytelse i programarbeidet. Hensikten er både å sikre at programmet har et innhold som er målrettet og treffsikkert og at interessen og entusiasmen for landbruksnæringa utvikler seg. Utviklingsprogrammet skal i tillegg til å styrke de ytre rammevilkår for landbruket også bidra til sterkere identitet, stolthet og slagkraft. God informasjon, møteplasser, diskusjon og nytenking er avgjørende for å lykkes med dette.

5. Satsingsområder

Utviklingsprogrammet for arktisk landbruk skal fundamenteres på tre søyler:

- Basisproduksjon
- Merkevarer og markedspotensial
- FoU og kompetanse

5.1. Basisproduksjon

Å opprettholde og videreutvikle basisproduksjonen i landbruket er avgjørende for et livskraftig arktisk landbruk. Basisproduksjon er også viktig for sidevirksomheter som skogbruk, lokalmatproduksjon og grønn omsorg. Husdyrhold med melk- og kjøttproduksjon er bærebjelken i nordnorsk landbruk. Opprettholdelse produksjon og aktivitet basert på husdyr er derfor fundamentalt for et arktisk landbruk. Produksjonen i nord av melk og kjøtt var relativt stabil fram til 2010 til tross for ei stor bruksnedlegging. De siste år har vi også hatt nedgang i totalproduksjonen. Dette er foruroligende både for regional matforsyning, produksjonsmiljø og for infrastruktur tilknyttet landbruk. Stabilisering og økning av basisproduksjonen er den største utfordringen for det arktiske landbruk og vil måtte ha en sentral plass i utviklingsprogrammet. Bondens økonomi og lønnsomhet i produksjonen er en nøkkelfaktor. Økonomien bestemmes av ytre rammebetingelser (priser, tilskudd) og av effektiviteten i drifta på den enkelte gård.

Det etableres ei arbeidsgruppe som sammen med programsekretariatet skal arbeide fram tiltak. Arbeidsgruppa må ha innsikt i basisproduksjonene og hva som er de viktigste flaskehalser for å opprettholde brukstall og produksjonsvolum. Gruppa kan foreslå forbedringer i nasjonale og regionale virkemiddelordninger med tanke på å gjøre disse så presise og effektive som mulig. Dette vil være på overordnet nivå. Ordninger som framforhandles gjennom jordbruksavtalen må fortsatt være landbruksorganisasjonenes ansvar. I tillegg til rammebetingelser kan gruppa vurdere tiltak rettet mot den enkelte gård og landbrukets infrastruktur som kan oppretholde eller øke produksjon og aktivitet.

5.2. Merkevarer og markedsmuligheter

En viktig motivasjonsfaktor for å arbeide fram arktisk landbruk som begrep og betegnelse på landbruket i Nord-Norge, er større kunnskap om kvalitetsfordeler ved landbruksprodukter fra nord. Råvarekvalitet og det unike ved verdens nordligste landbruk får generelt positiv respons i markedet. Ei synliggjøring og satsing på det spesielle ved arktiske landbruk vil kunne øke verdiskapinga og heve næringas status. Å utnytte regionale fortrinn på denne måten er gjennom landbruksmeldinga også blitt en del av landbrukspolitikken.

Klima, topografi, geologi og lysforhold bidrar til å gi råvarer fra landbruket karakter og særpreg ut i fra det stedet produksjonen skjer. Fjellandbruk og arktisk landbruk er eksempler på landbruk med særpreg som i stor grad kan brukes i regional merkevarebygging og markedsføring. Hver på sine områder produserer fjellandbruket og arktisk landbruk råvarer av unike kvaliteter, som utgjør et potensial, ikke bare for landbruks- og matproduksjon, men også for utvikling av andre varer og tjenester innen for eksempel mat- og reiselivsområdet. Videreutvikling av produkter og merkevarebygging med utgangspunkt i fjellandbruket og arktisk landbruk er avhengig av forskningsbasert dokumentasjon om særpreg og innholdsstoffer i landbruksproduktene. For å lykkes med å få fram produkter kreves god kommunikasjon mellom alle ledd i verdikjeden og god samhandling mellom næringen og forskningsmiljøene. *(Fra Meld.St. 9, kap 2.3.3.3)*

Å knytte matvarer til en region og å framheve det spesielle som for eksempel jordsmonn, klima, kultur finner vi mange eksempler på i Europa. I Frankrike er man kommet langt i å bygge opp kompetanse og et system rundt dette (terroir). I Norge har vi mange eksempler på matvarer lokal identitet. Utviklinga skjot fart da verdiskapingsprogrammet (VSP mat) for blei innført. Her har vi et stort mangfold å vise fram. Dersom arktisk landbruk skal bygges opp som en merkevare, vil det være en regional merkevare som ikke er det samme som lokale. I det videre arbeid er det viktig å se denne forskjellen. I Norge er det gjort lite på regional merkevarebygging (i regioner som omfatter flere fylker).

Dersom kvalitetsfortrinnene skal gi positiv økonomisk effekt for næringa må det finnes et marked som er villig til å betale mer og/eller velge arktiske landbruksprodukter framfor andre produkter. Dette innebærer også at arktiske landbruksvarer må være synlige for forbrukeren i butikken. Den mest brukte måte å kommunisere dette på er gjennom ei merkeordning.

At mange forbrukere omtaler arktisk landbruk i positive ordelag er ikke tilstrekkelig for å oppnå suksess. En strategi for å få arktiske landbruksprodukter inn på markedet kan ikke bestemmes av Nordnorsk Landbruksråd eller av landbruksmyndighetene alene. Den må utvikles og gjennomføres av kommersielle aktører som har kompetanse og ser muligheten av økt inntjening. Samvirkeorganisasjonene står sterkt i Nord-Norge, og det er derfor avgjørende at samvirke er med. Styringsgruppa har hatt møte med Tine, Nortura og Gartnerhallen og har invitert dem med i en prosess. Responsen er positiv. I neste omgang bør også lokalmatprodusenter og andre aktører inviteres med. Planen er å etablere et delprosjekt med ei arbeidsgruppe. Kompetente personer må engasjeres for å utrede og utvikle en markedsstrategi. Arbeidet er krevende, og resultatet er ikke gitt på

forhånd. Styringsgruppa forutsetter at opprinnelse, merking, sporbarhet og historiefortelling blir sentrale elementer i strategien.

Gjennom historiefortelling vil man knytte en forbindelse mellom matproduktet og tradisjon og kultur. Dette vil understreke produktets særpreg. Her har Nord-Norge mye å by på som kan forsterke verdien av det arktiske landbruket.

En viktig forutsetning for å lykkes med arktiske landbruksprodukter i markedet er kvalitet, og gjennom strategiarbeidet må det avklares om dagens kvalitetskrav og kvalitetssystemer er tilstrekkelige.

For bonden vil motivasjonen for ei satsing på arktisk landbruk som merkevare ligge i muligheta for bedre lønnsomhet. Dersom ei satsing innebærer skjerpede kvalitetskrav, er det viktig at kvalitetsinnsatsen gir inntjening.

Arktisk landbruk som merkevare vil først og fremst omhandle matproduksjon, men det kan også øke mulighetene for produksjon av andre varer og tjenester, for eksempel innafor reiseliv.

5.3. FoU og kompetanse

Arktisk landbruk vil i liten grad kunne konkurrere på pris og må derfor være best på kvalitet. En forutsetning for å kunne utnytte de kvalitetsfortrinn som beskrevet under mulighetsområde 2, er høy kompetanse i alle ledd i verdikjeda. Ei næring med høy kompetanse er også viktig for å få til utvikling, stolthet og rekruttering.

5.3.1. FoU

Nordnorsk Landbruksråd har gjennom FoU-programmet for Arktisk Landbruk og Naturbruk lagt stor vekt på å utvikle kompetanse basert på landsdelens egne behov og har fått til god samhandling mellom næring, rådgiving og forskning. Dette er en arbeidsmåte som kan videreutvikles og brukes på flere områder. Gode og utviklingsretta nettverk er viktig for at dette skal fungere. Dette understrekes også i Landbruksmeldinga (kap 2.3.3.3):

For at fjellandbruket og arktisk landbruk skal gi vekstkraft er det nødvendig med lokale initiativ, med basis i lokal kunnskap og kompetanse og i samarbeid med andre næringsmiljø, forskning og forvaltning.

En forutsetning for en velfungerende kompetansekjede er at det er sterke forskningsmiljø i landsdelen med evne og ressurser til å ta tak i problemstillinger som har utspring i næringa.

Nordnorsk Landbruksråd etablerte i 2005 et FoU-program for Arktisk Landbruk og Naturbruk. Programmet har vært en suksess og har gitt fou-aktiviteten i nord et løft. Det har vakt interesse utenom landsdelen og er brukt som et eksempel på hvordan næring og forskning bør samarbeide. De siste år har det blitt vanskeligere å finansiere forskningsprosjekt, men det er satt i gang viktige utviklingsprosjekt på agronomi og på nordnorsk bærproduksjon. Tida er nå moden for å vurdere Fou-programmets organisering og funksjonsmåte. Dette for å sikre finansiering og aktivitet innafor forskning og utvikling på arktisk landbruk i framtida.

Styringsgruppa for FoU-programmet er åpen for at programmet kan bygges inn som en del av Utviklingsprogrammet for Arktisk Landbruk og samtidig reorganiseres.

5.3.2. Landbruksutdanning

En viktig brikke for kompetanseoppbygging og rekruttering til det arktiske landbruk er naturbruksskolene. Flere av naturbruksskolene (tidligere landbruksskoler) sliter i dag med lav søkning og begrensa ressurser. Her er det nødvendig at både, skolene, næringa og fylkeskommunale og nasjonale myndigheter tar tak slik at ikke utdanningstilbudet forvitres. For Nord-Norge er det blant anna nødvendig å vurdere om ressursene kan utnyttes bedre på tvers av fylkesgrensene. I tillegg til videregående opplæring er naturbruksskolene også en viktig arena for etterutdanning. Eksempel på dette er nettbasert agronomutdanning, potetskole, grovfôrscole og geitscole. Organiseringen av etterutdanningsvirksomheten er forskjellig fra skole til skole.

5.3.3. Faglig rådgiving

De viktigste rådgivingsinstitusjonene er Norsk Landbruksrådgiving og Tine som hver disponerer et rådgiverkorps på 30 -35 årsverk i landsdelen. Rådgivingsapparatet i Tine er organisert med leder og stab som har ansvar for hele Nord-Norge. Det operative apparatet er inndelt i to distrikter. Norsk Landbruksrådgiving har 10 enheter i landsdelen. Fire av disse er enmannsbetjent. Landbruksrådgivinga har et samarbeid innafor landsdelen blant annet om våronnavisa. Spørsmålet om bedre samordning av rådgivingstjenesten er blitt reist ved flere anledninger.

Utfordringen for den faglige rådgiving er først og fremst nedgang i antall bruk og redusert produksjon. Lange avstander gjør at rådgivingskostnadene er noe høgere i Nord-Norge.

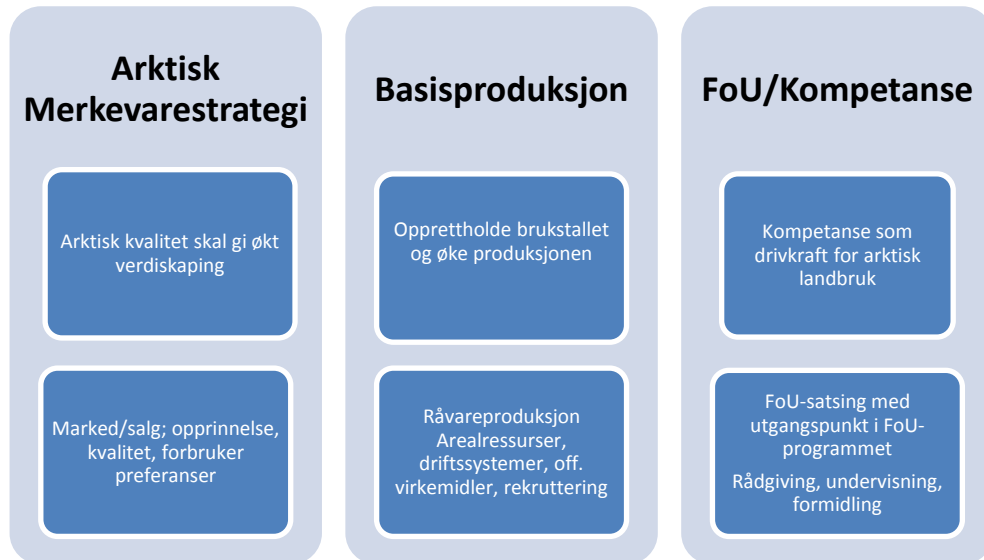
5.3.4. Kompetansesøyla

Målet for arbeidet på denne søyla er ei utviklingsretta landbruksnæring med høg kompetanse. Virkemidlet for å få til dette er et velkvalifisert apparat innafor forskning og utvikling, undervisning og rådgiving som sammen med næringa utvikler og formidler oppdatert kunnskap. Dette kan symboliseres som ei velsmurt kompetansekjede for det arktiske landbruk som også må være i inngrep med nasjonale og internasjonale kompetansemiljø. Arbeidet i denne søyla kan gjennomføres ved å bygge på erfaringene fra FoU-programmet. Samtidig vil arbeidet med undervisning og rådgiving kreve ei anna tilnærming enn man har brukt i fou-arbeidet. Det vil derfor være nødvendig med ei todelt satsing.

5.4. Helhetlig programsatsing

I tillegg til arbeidet som skal gjøres innafor de tre søylene, må det helhetlige perspektiv ivaretas. Dette innebærer samordning av arbeidet i søylene og å ta tak i tema som ligger mellom søylene, men som er innafor programmets målsetting. Aktuelle tema er landbruksnæringas omdømme og rolle i samfunnsutviklingen. Arktisk landbruk bør få en tydeligere rolle i framtidas Nord-Norge både i forhold til

matproduksjon, bosetting og som basis for tilgrensende næringsvirksomhet som reiseliv og inn på tunet. Arktisk landbruk har også en rolle som kulturbærer, og dette er særlig viktig for samisk språk og kultur.

Figur: Søylar i FoU-programmet

Arktisk landbruk skal også ha en rolle i internasjonale fora. Arktisk Råd og Circumpolar Agricultural Association (CAA) er aktuelle samarbeidspartar. Det drives ikke landbruk lengre nord enn i Nord-Norge, og denne unike posisjonen rommer mulighet for å løfte betydningen av det arktiske landbruk både nasjonalt og internasjonalt.

Overordna suksessfaktorer:

- Ressursene som utviklingsprogrammet får til disposisjon (finansiering)
- Programmets evne til å informere og få til samarbeid og samhandling med landbruksnæringa, landbrukstilknytt organisasjonar og myndighetene.
- Programmets evne til å finne gode løysningar/tiltak og gjennomføre disse.

6. Organisering

Nordnorsk Landbruksråd er programmets formelle eier. Samtidig ligg det i programmets strategi en brei deltaking frå heile næringa og landbruksinstitusjonene i landsdelen.

Programmets finansiering er pr 20.02.13 ikke avklart. Tilgang på ressurser og hvilke betingelser som følger disse vil ha betydning for hvordan programmet skal organiseres. Grunnelementene i ei organisering kan likevel fastlegges.

6.1. Styringssystem

Utviklingsprogrammet for Arktisk Landbruk skal ledes av et programstyre på inntil 7 representanter med personlig vara. I tillegg til Nordnorsk Landbruksråd skal kunnskapsinstitusjonene være representert i styret. Ved sammensetningen av styre skal geografisk spredning og kjønnsbalanse tilstrebes. Den samiske dimensjonen i programmets strategi må også vektlegges ved sammensetningen av styret.

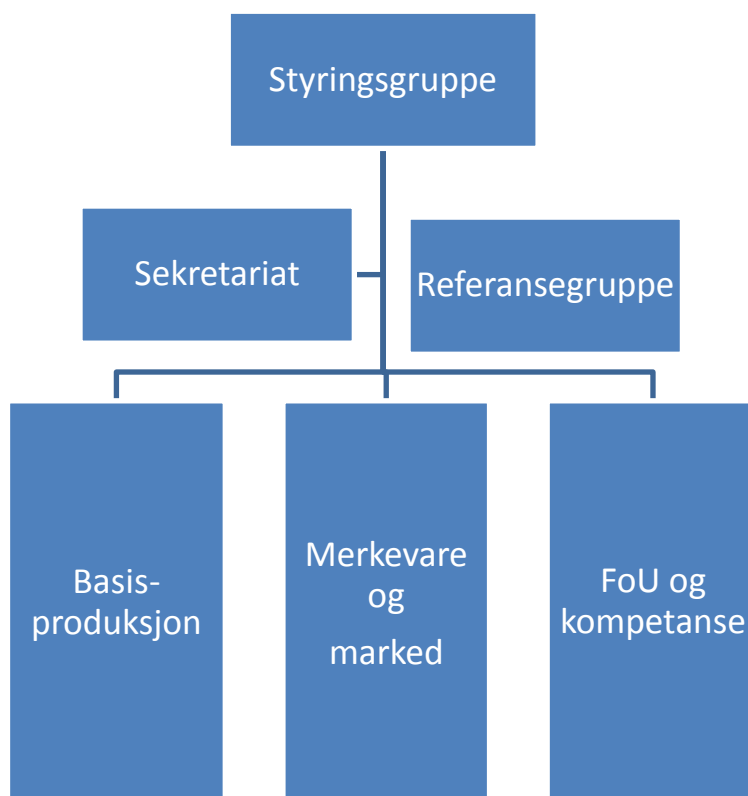
Styret skal engasjere nødvendig personell og ha ansvar for at programmet gjennomføres i tråd med vedtatte planer. Det er også styrets oppgave å nedsette arbeidsgrupper og vurdere retning og framdrift innafor hver av de tre søylene i programmet.

Programmet skal ha et representantskap som normalt møtes en gang årlig.

6.2. Sekretariat/administrasjon

Programsekretariatet skal minimum disponerer personell tilsvarende ei hel stilling. Ut over dette engasjeres det personell etter behov og tilgjengelige ressurser.

Personell kan leies av andre institusjoner under forutsetning av at programstyret har instruksjonsmyndighet for alt arbeid som skal gjøres for programmet.

Figur: Organisasjonskart for Utviklingsprogrammet for Arktisk Landbruk

7. Handlingsplan

Handlingsplanen under er satt opp i tabellform og omfatter bare etablering og drift av prosjektorganisasjonen og det arbeid som skal gjøres i programmet i 2013. Det er bare ført opp et prosjekt foreløpig, og det er agronomiprojektet. Dette er utpekt som et satsingsområde som man allerede er i gang med og som det er viktig å videreføre. Flere prosjekt/tiltak vil komme som et resultat av arbeidet i programgruppene. Omfanget av konkrete tiltak vil avhenge av Utviklingsprogrammets finansielle ramme.

Tiltak		Budsjett 2013	
Etablere programorganisasjon	Styringsgruppe	150 000	
	Sekretariat	500 000	
	Nettside + infomatr	100 000	
Basisproduksjon	Programgruppe	100 000	
Merkevare	Programgruppe	100 000	
	Ekst kompetanse	150 000	
FoU, kompetanse	Programgruppe	100 000	1 200
Prosjekt	Agronomi		

8. Rapportering og evaluering

Rapportering og evaluering vil bli gjort årlig og ellers i tråd med de krav som Nordnorsk Landbruksråd, LMD, Fylkesmenn og andre bidragsytere setter.